

Via u, Voorzitter

Het voorzitten van
politieke
vergaderingen

Inhoudsopgave

- 3 Voorzitten als politieke vaardigheid
- 4 Het voorzitten van politieke vergaderingen
Modulair programma met geavanceerde technieken om ondermeer een constructieve vergadersfeer te scheppen en bewaken, de kwaliteit van interactie vergroten en leren politiek-neutraal samen te vatten.
- 6 Gevorderd voorzitten
Met een zelf-assessment brengt de voorzitters zelf in kaart waar hun sterkste en minder sterke kanten zitten. In het programma oefenen ze en leren ze elkaar feedback geven.
- 7 Interactie en interventie
In dit programma gaan we in op verschillende vergaderstijlen van deelnemers én de voorzitterstijlen. Deelnemers leren hun eigen vergaderstijl te gebruiken om de interactie te verbeteren en effectiever te interveniëren.
- 8 Voorzitten met het vergadermodel
Hoe bewaak je de gevraagde beslissing zonder je als technisch voorzitter met de inhoud te bemoeien? En wat zijn de 'gevraagde beslissingen' als een commissie geen beslissingen neemt?
- 9 Observatie en coaching
De echte test van het voorzitten is het voorzitten zelf. We kijken graag mee en geven uitgebreide feedback en tips.

Politieke vergaderingen voorzitten is misschien wel het meest complexe werk uit het politieke bedrijf. Niet alleen wordt er van voorzitters gevraagd dat ze hun eigen mening opzij zetten, ze moeten ook letten op de vergaderdoelstelling, de mate van interactie, het voorkomen van onderlinge discussie, taalgebruik, sfeer en dynamiek, enzovoorts. Kortom, een secuur klusje maar met grote winst.

Met onze bijeenkomsten en begeleiding helpen we de voorzitters in het bewaken van de vergaderdoelstelling, het onafhankelijk aanmoedigen van de interactie en het bewaken van de vergaderorde.

En dit te doen zónder te sturen met de hiërarchie van een directeur (want die heeft de vergadervoorzitter niet) en zónder zich te bemoeien met de inhoud (want dat mag een technisch voorzitter niet). Daarnaast laten we de voorzitters zien hoe je met het oog van de publieke tribune op jou en de deelnemers gericht goed en rechtvaardig voorzit.

In het introductieprogramma leren de deelnemers kennismaken met voorzittersvaardigheden middels de Voorzitterspopquiz.

Daarnaast moedigen we in onze trainingen altijd aan dat deelnemers elkaar helpen beter voor te zitten. Door middel van ons *Observatieformulier voorzitten van politieke vergaderingen* vragen we de vergadervoorzitters ook eens bij elkaar op de publieke tribune te zitten en elkaar te beoordelen en van gestructureerde feedback te voorzien. Zo kun je blijvend monitoren of de voorzitters zelf ook vinden dat het voorzitterschap en het politieke proces verbetert — en het voorzitten bij elke vergadering en elke voorzitter consistent gebeurt.

Voorzitten als politieke vaardigheid

Voorzitters van politieke vergaderingen zijn de poortwachters van de besluitvorming. Tijdens de vergadering zijn ze in staat te beoordelen of de vergadering de juiste zaken behandelt en de opgelegde vergaderdoelstelling wordt behaald. Zo niet, heeft een competente voorzitter de mogelijkheid om hier met zachte hand maar wel effectief op aan te sturen.

Geen goede vergadering zonder voorzitter. Sterker, wanneer je raadsleden, Statenleden of VV-leden vraagt wat hun grootste vergaderfrustraties zijn, noemen ze in hun top 5 maar liefst vier punten waar de voorzitter enige invloed op heeft. Herhalingen, langdradigheid, onvolgbare interrupties en steeds later wordende eindtijden zorgen niet alleen voor een slechte vergadersfeer maar staan ook de politieke besluitvorming in de weg.

Wat maakt politieke vergaderingen anders?

In onze bijeenkomsten helpen we de voorzitter de vergadering op deze punten beter te maken of goed te houden. In de wetenschap dat politieke vergaderingen anders zijn dan vergaderingen in bijvoorbeeld het bedrijfs- of verenigingsleven.

De kunst van het oneens zijn

Daarnaast is het kenmerk een van politieke vergaderingen dat ze worden gevoerd door mensen met een meningsverschil. Sterker, het verschillen van mening is de essentie van democratie. De voorzitter zal daar met het *gezag van een gelijke* orde in moeten handhaven — zonder ervoor te zorgen dat het daarna over zijn gezag als voorzitter gaat.

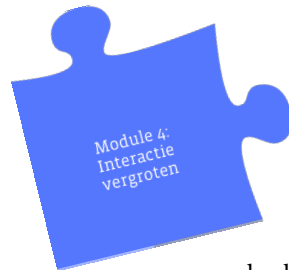
Tot slot moet de voorzitter van een politieke vergaderingen er rekening mee houden dat zijn vergadering slechts een deel is van een besluitvormingsproces. Elke vergadering bouwt door op de vorige — en een goede voorzitter houdt dus ook rekening met de doelstelling van het deel van de politieke besluitvorming wat hij voorziet. In de wetenschap dat de meeste vergaderingen in de politiek geen ‘echte’ gevraagde beslissing hebben, maar besluitvoorbereidend zijn. En juist in deze *commissies, ronde tafels* of *politieke markten* vindt de bulk van de politieke afweging plaats. En dus een flink deel van de kwaliteit van de politieke besluitvorming.

Het voorzitten van politieke vergaderingen

Voor de meeste volksvertegenwoordigers is het voorzitten een bijzaak van de politiek. En zelfs voor degene die naast het lidmaatschap van de raad-, Staten of waterschapsbestuur ervaringen hebben opgedaan met het voorzitten van vergaderingen is het voorzitten geen *core business*.

Programma
 Modulaire opzet
 Voorzitterspopquiz
 Oefenen met voorzittersvaardigheden
Duur bijeenkomst
 1 tot 3 dagdelen
Lesmateriaal
 Lesbundel Het voorzitten van politieke vergaderingen
 Taakhulpen voor <i>on the job</i>
 Observatieformulier en zelfassessment

Niemand is de politiek ingegaan om vergaderingen voor te zitten. Toch is de waarde van een goed voorzitter groot: hij of zij kan er voor zorgen dat de politiek beter tot z'n recht komt en draagt zo bij aan goede besluitvorming.

Doel en opzet

Het totale programma heeft als doel alle aspecten van het voorzitterschap te behandelen. We kozen voor een modulaire opzet zodat de voorzitters zelf kunnen bepalen welke van deze thema's hen het meest verder helpt in het voorzitten.

We behandelen op levendige en herkenbare wijze de uitgangspunten voor goed politiek voorzitterschap. We vullen deze aan met onze ervaringen in het observeren van letterlijk honderden raads-, Staten-, commissie- en andere politieke vergaderingen — en gebruiken videovoorbeelden van vergaderingen waar de voorzitter ons opviel.

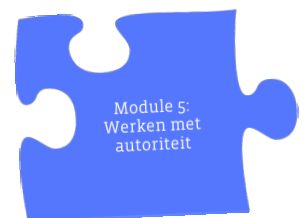
Op basis daarvan reiken we eenvoudige en beproefde technieken aan om de politieke besluitvorming te verbeteren of goed te houden. Met deze technieken oefenen de deelnemers zelf. Zo zijn ze goed voorbereid op het zelf effectief voorzitten van politieke vergaderingen.

Programma

Het totale programma bestaat uit 6 modulaire delen van anderhalf tot twee uur. In totaal zijn dat 3 dagdelen, maar met de modules kan evenzogoed een keuze worden gemaakt van één of twee dagdelen. Een bijeenkomst bestaat uit minimaal 2 modules. Elke module kent afwisselde werkvormen zoals oefening, casuïstiek en zelfs een quiz. Zo kun je een programma samenstellen waar de voorzitters precies datgene krijgen aangereikt waar ze het meest mee zijn geholpen.

Elk programma start met een intake. Met de griffier en commissie-griffiers bespreken we hun beeld van de vergader-voorzitters. Als griffier ken je immers de vaardigheden van de voorzitters als geen ander en weet je precies de valkuilen en sterke punten aan te wijzen. Daarnaast ontvangen de deelnemers voorafgaand aan de training een zelf-assessment. Het invullen duurt hooguit vijf minuten en helpt hen bij hun eigen voorbereiding op de bijeenkomst. Tevens geeft het de trainer een beter beeld van de focus voor de bijeenkomst.

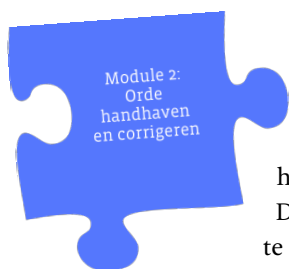

Optioneel kan aan de training een observatie door een van de specialisten van het Periklesinstituut voorafgaan. Zo zijn we nog beter in staat het programma toe te spitsen op de individuele leerwensen van de voorzitters én het voorzitten als geheel. Zie pagina 10 voor meer informatie over observatie en persoonlijke feedback en coaching.

In het programma is ook aandacht aan het zélf geven van feedback. Daarna krijgen de deelnemers het door ons ontwikkelde *Observatie-formulier voorzitten van politieke vergaderingen* en vragen we ze eens bij elkaar op de publieke tribune te zitten, te beoordelen en van gestructureerde feedback te voorzien. Aan het eind van de bijeenkomst ontvangen de deelnemers enkele taakhulpen en de lesbundel *Via u, voorzitter* over het voorzitten van politieke vergaderingen.

Kies zelf de aspecten van het voorzitten

Module 1	Module 2	Module 3
Met de Voorzitterspopquiz maken de deelnemers op ongedwongen wijze kennis met de aspecten van het politiek-voorzitterschap. Ze leren hoe ze voorzittersvaardigheden gebruiken om de politieke besluitvorming mee beter maken.	In de module Orde handhaven en corrigeren leren de deelnemers hoe ze vergaderaars die zich niet aan de regels houden op natuurlijke wijze corrigeren — en dat doen zonder dat deze zich aangevallen voelen.	De module Het verbeteren van de vergadersfeer leert de deelnemers hoe ze al vanaf het begin van de vergadering een constructieve vergadersfeer creëren én hoe ze er tussentijds op kunnen sturen.
Module 4	Module 5	Module 6
Interactie is cruciaal. De module Interactie vergroten helpt de voorzitters hoe ze met zachte hand deelnemers (lees: fracties) uit te dagen om op elkaars standpunten in te gaan en zo de interactie van de vergadering te vergroten.	Tijdens Werken met autoriteit maken de deelnemers kennis met de drie aspecten van autoriteit en leren ze hun eigen autoriteit ermee te versterken en deze op authentieke wijze in te zetten.	In de module Politiek onafhankelijk samenvatten zien de deelnemers hoe je een vergadering, door uit de argumenten te blijven, onafhankelijk en technisch samenvat. Zo leren ze de opbrengst meer helder en scherper te maken.

Na afloop

Met de afronding van het volledige programma Het voorzitten van politieke vergaderingen zijn de vergadervoorzitters in staat de vergaderdoelstelling scherp te houden, de sfeer goed te houden én een overzichtelijke en ordentelijke politieke vergadering te leiden. Daarnaast zijn ze goed in staat zichzelf en hun collega voorzitters van feedback te voorzien, zodat ook het voorzitten over de gehele linie verbetert.

Voor de verschillende onderdelen van dit programma ontwikkelden we diverse vervolprogramma's. Die zijn zelfstandig in te zetten maar ook goed te combineren met de modules uit dit het basisprogramma.

Duur	Opbrengst	Kosten
<ul style="list-style-type: none"> • Uitgebreide intake • Zelfassessment door de deelnemers • Programma van 1 tot 3 dagdelen (minimaal 2 modules) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Basisvaardigheden ordehandhaven en interactie vergroten ✓ Non-hiërarchisch voorzitten ✓ Zelfinzicht in sterke kanten en zwakkere punten 	<ul style="list-style-type: none"> Intake met de griffie €620 Dagdeel training met één trainer* €1.150 per trainer Zelfassessment door de deelnemers <i>kosteloos</i>

*€ 100 korting bij meer dan twee modules, wanneer de dagdelen aaneensluitend, op een dag, worden georganiseerd

Gevorderd voorzitten

Goede vergaderingen zijn niet alleen vergaderingen waar het vergaderdoel wordt behaald. Ze zijn ook goed omdat men terug kan kijken op een prettig verlopen vergaderproces. Zeker in een democratie, waar het hebben van een – soms zelfs een principiële of onoplosbare – meningsverschil het uitgangspunt is. In dit onderdeel leer je met het Schakelmodel de vergadersfeer constructief te houden.

Niet te heet, niet te koud. Niet te grappig, maar zeker ook niet te serieus. Dat er in goede sfeer vergaderd moet worden, wil niet zeggen dat er niet gelachen mag worden, of dat het nooit mag knetteren. Want dat hoort óók bij politiek. Maar als voorzitter moet je er wel voor kunnen zorgen dat de sfeer constructief blijft en dat emoties niet te lang blijven hangen.

Doel en opzet

Vergaderen is mensenwerk — naast de standpunten wordt ook de manier waarop ze door de deelnemers worden gebracht beïnvloed door onderbuikse factoren zoals onderlinge verhoudingen, persoonlijke aspecten en invloeden van buitenaf. Daar moet je als voorzitter rekening mee kunnen houden. En soms moet je er ook op kunnen sturen dat deze spanningen de vergadering en het te behalen vergaderresultaat niet in de weg gaan staan, maar er deel van uit kunnen maken.

Programma

Met onze trainingsacteur oefen je drie technieken om de vergadering niet alleen op de inhoud goed te laten verlopen, maar er ook voor te zorgen dat de omgeving constructief blijft. Hiervoor maken we gebruik van door ons verzamelde situaties maar brengen ook deelnemers zelf cases in waar zij zelf én anderen mee oefenen. Hierdoor krijgen ze een goed beeld van hoe ze gedrag kunnen beïnvloeden maar leren ze ook rekening houden met hun eigen valkuilen.

Optioneel: observatie en persoonlijke coaching

Het programma is goed te combineren met een observatie door een specialist van een Periklesinstituut. Hierdoor zijn we in staat goed in te spelen op de individuele leerdoelen van de deelnemers en passen we de oefeningen toe op hun voorzittersstoel en ervaringen.

Na afloop

Met deze training hebben de deelnemers beter zicht op de verschillende aspecten die de vergadersfeer beïnvloeden en zijn ze in staat om deze te kanaliseren. Ze doen dat kalm, authentiek (want met hun eigen stijl) en trefzeker.

Programma

- Werken aan eigen cases
- Oefenen met een trainingsacteur

Duur bijeenkomst

- 1 dagdeel

Lesmateriaal

- Taakhulpen voor *on the job*
- Observatieformulier en zelfassessment

Duur	Opbrengst	Kosten
• Uitgebreide intake met griffier en commissiegriffiers	✓ Kunnen sturen op de gevraagde beslissing	Intake met de griffie €620
• Zelfassessment door de deelnemers	✓ Technieken om omgeving constructief te laten blijven	Dagdeel training met een trainer én een trainingsacteur €1.150 per trainer
• Programma van 1 dagdeel	✓ Inzicht in eigen valkuilen	Zelfassessment door de deelnemers <i>kosteloos</i>

Interactie en interventie

Niet iedere vergaderaar is dezelfde. Net als alle mensen, hebben ook raadsleden én voorzitters hun eigen communicatiestijl. In het programma Interactie en interventie leren we de deelnemers hun eigen stijl herkennen en gebruiken. Net zo goed als dat ze na het programma kunnen anticiperen op de stijlen van hun deelnemers.

Communiceren is mensenwerk. Zeker in de politiek, waar de leden vaak spreken over onderwerpen die ze zelf erg aangaat. Er wordt dan al gauw gecommuniceerd in een persoonlijke stijl. De een is meer dominant in een gesprek, de ander passief, of vraaggericht. En al die verschillende stijlen reageren ook nog eens verschillend op elkaar. Door de stijlen van de deelnemers in te schatten – én als voorzitter je interventies daar op af te stemmen – vergroot je de kwaliteit van de interactie en dus de besluitvorming.

Doel en opzet

Vergaderen is mensenwerk — en zeker in de politiek is het soms moeilijk ratio en emotie of persoon en zaak te scheiden. Naast de standpunten wordt ook de manier waarop ze door de deelnemers worden gebracht beïnvloed door onderbuikse factoren zoals onderlinge verhoudingen, persoonlijke aspecten en invloeden van buitenaf.

In deze training maken de deelnemers kennis met de communicatiestijlen van de *Roos van Leary*. Ze leren en oefenen hoe deze stijlen anderen beïnvloeden. En wat ze als voorzitter kunnen doen om de interactie constructief te houden.

Programma

Met een korte test ontdekken de deelnemers hun eigen communicatie-stijl. Die eigen stijl gebruiken ze om in oefeningen met anderen én de trainingsacteur de interactietechnieken voor het voorzitten van politieke vergaderingen toe te passen. Met korte observatie oefeningen leren de deelnemers een schatting te maken van de communicatiestijl van de deelnemers van de door hun voorgezeten vergaderingen.

Na afloop

De training geeft de deelnemers meer inzicht in hoe mensen vanuit hun eigen communicatiestijl reageren. Na de training gebruiken ze dat perspectief om met hun interventies bij het woord geven, interrupties managen en (tussentijds) samenvatten de interactie constructief te houden of te maken.

Programma

- ✓ Test je eigen communicatiestijl
- 🎤 Oefenen met een trainingsacteur
- 📁 Casuïstiek om verschillende aspecten te ontdekken

Duur bijeenkomst

🕒 1 dagdeel

Lesmateriaal

- 🔧 Taakhulpen voor *on the job*
- 📄 Observatieformulier en zelfassessment

Duur	Opbrengst	Kosten
• Uitgebreide intake met griffier en commissiegriffiers	✓ Inzicht in eigen communicatiestijl	Intake met de griffie €620
• Evaluatie door de deelnemers	✓ Technieken om interactie constructief te houden	Dagdeel training met een trainer én een trainingsacteur €1.150 per trainer
• Programma van een dagdeel	✓ Effectief interveniëren	Zelfassessment door de deelnemers <i>kosteloos</i>

Voorzitten met het vergadermodel

Voor de besluitvormende vergaderingen is het makkelijk: een vergadering is geslaagd wanneer er een besluit is genomen. Maar de meeste politieke vergaderingen zijn geen besluitvormende vergaderingen. Ze zijn bedoeld om besluitvorming voor te bereiden. Wat is dan de gevraagde beslissing?

Programma
 Intake met de griffie
 Onderwijsdialoog over vergaderdoelstellingen
 Oefenen met formuleren en corrigeren
Duur bijeenkomst
 1 dagdeel
Lesmateriaal
 Lesbundel Het voorzitten van politieke vergaderingen

Een goede vergadering is een vergadering met een goed resultaat. Maar voor veel besluitvoorbereidende vergaderingen is het resultaat helemaal niet zo duidelijk wat het resultaat moet zijn. Het zijn Commissies, ronde tafels, politieke markten waar wordt *gebeeldvormd* en *geoordeelsvormd*. Dan is het voor voorzitters ook een stuk moeilijker om de deelnemers aan de gevraagde beslissing te houden

Doel en opzet

We zorgen voor een aanscherping én een verdieping in wat elke fase van het vergadermodel kan (of moet!) opleveren — en leren de voorzitters hoe hier met zachte hand op aan te sturen. Dus niet sturen óp de inhoud, maar mét de inhoud.

Programma

Voorafgaand aan een bijeenkomst vullend deelnemers een vragenlijst in over het vergadermodel. Tijdens de bijeenkomst duiken we middels onder de motorkap ervan én leren de deelnemers het eigen vergadermodel plaatsen in de fasen van politieke besluitvorming.

Daarmee zijn de deelnemers in staat om in eigen woorden de opbrengst van iedere fase van het vergadermodel te formuleren. Daarna oefen ze met technieken om ervoor te zorgen dat de gevraagde beslissing past bij de vergadering en de deelnemers aan deze te houden.

Na afloop

Het programma zorgt voor een verdiept inzicht in het vergadermodel en een beter begrip hoe politiek-democratische besluitvormingsprocessen werken. Het programma leert de deelnemers beter en effectiever te sturen op de gevraagde beslissing. Het past ook goed bij evaluatie, aanpassing of (her-)ontwerp van het vergadermodel. Kijk op pagina 11 hoe het Periklesinstituut daarbij kan helpen. En kan goed werken naast een programma waarin commissieleden leren werken met een (nieuwe) vergaderwijze.

Eventueel kan het programma ook aansluiten op intervisie- of evaluatie met de agendacommissie of de organisatie van de informatiepositie van de volksvertegenwoordiging.

Duur	Opbrengst	Kosten
• Uitgebreide intake met griffier en commissiegriffiers	✓ Verdiept inzicht in vergadermodel	Intake met de griffie €620
• Zelfassessment door de deelnemers	✓ Begrip hoe politiek-democratische besluitvorming werkt	Dagdeel training met één trainer €1.150 per trainer
• Programma van 1 dagdeel	✓ Effectief sturen op de gevraagde beslissing	Zelfassessment door de deelnemers <i>kosteloos</i>

Observatie en coaching

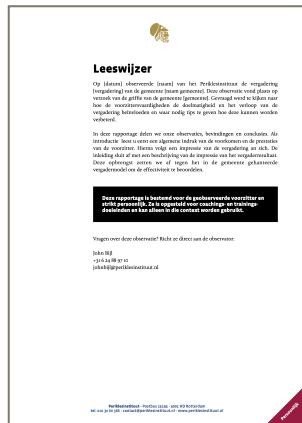
Leren is oefenen, voorzitten is doen. Hoe zeer je voorzitters ook voorbereid op het voorzitten van een echte politieke vergadering, de echte test is het daadwerkelijk voorzitten ervan. Daarom komen we graag kijken — en helpen verder met persoonlijke feedback en tips.

Tijdens de observatie neemt de trainer/coach van het Periklesinstituut plaats op de publieke tribune tijdens een commissievergadering. Hij let op de voorzitter en hoe deze met zijn voorkomen, aanpak en interventies de vergadering (positief en negatief) beïnvloedt. Ook kijkt hij naar de mate van interactie, het voorkomen van onderlinge discussie, taalgebruik, sfeer en dynamiek, enzovoorts.

Persoonlijke coaching

In een persoonlijk coachingsgesprek van anderhalf uur bespreken we met de voorzitter ons oordeel over *Het verloop van de vergadering*, *Het resultaat van de vergadering* en *Het optreden van de voorzitter*. Die prestaties van de voorzitter zijn verdeeld over 8 prestatievelden: Opening, Introductie van de agendapunten, Termijnbewaking, Handhaving van de orde, Stimuleren van de interactie, Omgaan met interrupties, Omgaan met insprekers en Concluderen. We gaan in op de geobserveerde aandachtspunten, oefenen desgewenst bepaalde technieken en sluiten de coaching af met tips en handvatten. Ook krijgt de voorzitters de digitale lesbundel.

Voorzittersrapportage

Indien gewenst kan deze persoonlijke coaching aangevuld worden met een persoonlijke schriftelijke rapportage, waarin de observaties uitgebreid worden toegelicht, aangevuld met tips en eventueel ander passend lesmateriaal. De observatie kan ook uitstekend functioneren als een voorbereiding op een training Voorzitten voor gevorderden. (pagina 7).

Duur	Opbrengst	Kosten
<ul style="list-style-type: none"> • Uitgebreide intake met griffier en commissiegriffiers 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zelfinzicht in sterke kanten en zwakkere punten 	Intake met de griffie €620
<ul style="list-style-type: none"> • Zelfassessment door de deelnemers 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Oefenen met persoonlijke leerdoelen 	Observatie door ervaren trainer €680
<ul style="list-style-type: none"> • Observatie van een vergadering 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Effectiever voorzitten 	Coaching van anderhalf uur €620
<ul style="list-style-type: none"> • Persoonlijke coaching van anderhalf uur 		Rapportage €570
		Zelfassessment door de deelnemers kosteloos